

ver afliggende rijkere duingebieden van De Haan spelen hier zeker mee.

Voor het overige is het gebied niet zo best onderzocht geweest. In de jaren zeventig werden er wat Diptera (= Vliegen) gevangen. Dagvlinders kregen doorlopend dan wel meer aandacht. Tenslotte dient ook nog de Levendbarende hagedis vermeld te worden, die in sommige jaren hier en daar waargenomen werd.

Als slot zou ik stellen : dank zij de goodwill van de Dienst der Kusthavens hebben wij een nieuw gebied in beheer, de aftakeling door recreatieve activiteiten is door de afsluiting (hopelijk) tot een minimum teruggebracht en ... niet onbelangrijk, de uitstraling van Natuurreservaten in de gemeente wordt wellicht een stukje groter.

Paul Lingier
Conservator De Paelsteenpanne

*****

DE SPRINKHANENFAUNA
VAN DE BELGISCHE KUST

32324

Vlaams Instituut voor de Zee
Flanders Marine Institute

door
Kris Decler & Hendrik Devriese

INLEIDING

Sprinkhanen behoren door hun grootte en hun vermogen om geluid te produceren tot de meest attractieve insecten. Toch ontsnappen ze vaak aan het oog door een haast perfecte camouflage. Sprinkhanen inventariseren is dan ook een kwestie van gericht zoeken en aandacht voor (soms geringe) verschillen in het geluid dat door de meeste soorten wordt voortgebracht. De periode half juli - eind september is het meest geschikt om sprinkhanen waar te nemen.

Vanwege het warme microklimaat zijn de kustduinen potentieel een zeer rijk sprinkhanengebied. De meeste soorten hebben een zeer specifieke biotoopvoorkeur en kunnen als indicatoren worden aangewend bij de beheersplanning van onze duinreservaten. De studie van hun gedrag en ecologie is bovendien erg boeiend.

Uit de periode 1850-1950 zijn in museumkollekties en oude geschriften heel wat

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Waarderings- categorie	Periode 1850-1950	Periode na 1980
<u>Sabelsprinkhanen</u>	<u>Tettigoniidae</u>			
Zuidelijk spitskopje	<i>Conocephalus discolor</i>	4	*	**
Rietsprinkhaan	<i>Conocephalus dorsalis</i>	2	**	**
Wrattenbijter	<i>Decticus verrucivorus</i>	4?	**	
Struiksprinkhaan	<i>Leptophyes punctatissima</i>	2	*	**
Boomsprinkhaan	<i>Meconema thalassinum</i>	2	*	*
Greppelsprinkhaan	<i>Metrioptera roeseli</i>	3	*	**
Duinsabelsprinkhaan	<i>Platycleis albopunctata</i>	4	**	***
Grote groene sabelsprinkhaan	<i>Tettigonia viridissima</i>	1	*	***
<u>Krekels</u>	<u>Gryllidae</u>			
Veldkrekkel	<i>Gryllus campestris</i>	4	*	
Huiskrekkel	<i>Acheta domesticus</i>	2	*	*
<u>Veenmollen</u>	<u>Gryllotalpidae</u>			
Veenmol	<i>Gryllotalpa gryllotalpa</i>	4		*
<u>Doornsprinkhanen</u>	<u>Tetrigidae</u>			
Zeggedoortje	<i>Tetrix subulata</i>	3	*	?
Zanddoortje	<i>Tetrix ceperoi</i>	4	*	**
Gewoon doortje	<i>Tetrix undulata</i>	1	*	**
<u>Veldsprinkhanen</u>	<u>Acrididae</u>			
Kustsprinkhaan	<i>Chorthippus albomarginatus</i>	3	**	***
Ratelaar	<i>Chorthippus biguttulus</i>	2	**	***
Bruine sprinkhaan	<i>Chorthippus brunneus</i>	2	*	**
Snortikker	<i>Chorthippus mollis</i>	3	?	?
Krasser	<i>Chorthippus parallelus</i>	1	*	***
Moerassprinkhaan	<i>Mecostethus grossus</i>	4	*	**
Knopsrietje	<i>Myrmeleotetix maculatus</i>	3	**	***
Blauwveugelsprinkhaan	<i>Oedipoda caerulea</i>	4	***	**
Wekkertje	<i>Omocestus viridulus</i>	3	*	?
Negertje	<i>Omocestus rufipes</i>	3	*	*

TABEL 1

Overzicht van de soorten sprinkhanen aangetroffen aan de Belgische kust.

Waarderingscategorieën voor Vlaanderen naar DECLEER et al. (1989) : 1 = overal algemeen;

2 = wijd verspreid; 3 = zeldzaam; 4 = sterk bedreigd; 4? = wellicht uitgestorven.

Periode 1850-1950 : aantal meldingen per soort : * = 1-5; ** = 6-10; *** = > 10; ? = twijfelachtig.

Periode na 1980 : aantal vindplaatsen per soort : * = 1-5; ** = 6-10; *** = > 10; ? = twijfelachtig.

sprinkhanenwaarnemingen bewaard uit het toen reeds populaire kustgebied. Vanaf het begin van de jaren tachtig werden de, intussen door versnippering, isolatie, verdroging, verruiging en struweelvorming grondig gewijzigde kustduinen meer systematisch geïnventariseerd door verschillende personen. Deze bijdrage geeft een overzicht van onze kennis over het huidige en vroegere voorkomen van sprinkhanen in de Belgische kustduinen. Waarnemingen van moeilijke soorten die niet door één van beide auteurs konden worden geverifieerd, werden niet weerhouden voor opname in dit overzicht.

FAUNISTISCH OVERZICHT

TABEL 1 geeft een lijst van alle soorten die ooit met zekerheid in de duinen zijn aangetroffen, opgedeeld voor de periode 1850-1950 en de periode na 1980. In totaal 23 soorten sprinkhanen zijn uit het duingebied bekend. Dit betekent ongeveer twee derden van de Vlaamse fauna (DECLEER et al. 1989) of ongeveer de helft van de Belgische soorten (DEVRIESE 1988). De Snortikker (*Chorthippus mollis*) dient wellicht nog aan de lijst te worden toegevoegd, maar waarnemingen konden tot op dit moment nog niet met zekerheid worden bevestigd.

Drie tot vijf soorten zijn momenteel wellicht uitgestorven in de duinen : de Wrattenbijter, de Veldkrekkel, de Moerassprinkhaan, het Zeggedoortje en het Wekkertje. Van beide laatste soorten zijn er recente meldingen, maar geen van

beide auteurs zag ooit bewijsmateriaal. Het is dus niet geheel onwaarschijnlijk dat Zeggedoortje of Wekkertje momenteel nog aan de kust voorkomen.

Na 1980 zijn 18 soorten sprinkhanen in de duinen waargenomen. Twee daarvan waren er nooit eerder gesignaleerd : de Struiksprinkhaan en de Veenmol. Drie soorten sprinkhanen zijn in Vlaanderen enkel gekend van de kustduinen : het Zuidelijk spitskopje, de Duinsabelsprinkhaan en het Zanddoortje. Van alle 23 soorten dienen in Vlaanderen tenminste 14 soorten te worden beschouwd als zeldzaam of bedreigd (DECLEER et al. 1989). De Wrattenbijter is tegenwoordig zelfs hoogstwaarschijnlijk uitgestorven in Vlaanderen.

Vergeleken met de veel langere Nederlandse kust, telt de Vlaamse kust twee exclusieve soorten : het Zuidelijk spitskopje en het Negertje. Omgekeerd is enkel de Boskrekkel niet uit de Vlaamse duinen bekend (KLEUKERS, pers. med.; DUIJM & KRUSEMAN 1983). Misschien is het geen toeval dat aan de Nederlandse kust dezelfde soorten als uitgestorven moeten worden beschouwd : de Wrattenbijter, de Veldkrekkel en de Moerassprinkhaan. De Engelse duingebieden wijken vooral af door de afwezigheid van de Blauwvleugelsprinkhaan en de bij ons zeer talrijke Ratelaar. Beide soorten zijn er blijkbaar nooit in geslaagd het Kanaal over te steken. Het Noordfranse kustgebied is nog onvoldoende onderzocht om een goede vergelijking mogelijk te maken.

BESPREKING VAN DE SOORTEN

In dit onderdeel is voor elke soort de verspreiding aan de kust en in België aangegeven met een korte toelichting over habitatkeuze, ecologie en beheer. De waarnemingen vóór 1980 zijn grotendeels ontleend aan DEVRIESE (1988). De meeste oude gegevens zijn oorspronkelijk afkomstig van baron Michel-Edmond de Selys-Lonchamps die actief was in de tweede helft van de vorige eeuw en de Gentse dokter Maurice Goetghebuer die de kust veel heeft bezocht in de eerste helft van deze eeuw. Deze laatste publiceerde in 1953 tevens een catalogus met vele sprinkhanenmeldingen van de kust. Helaas werden zowel in de toenmalige private insektenkollekties als in de literatuur nooit veldtoponiemen vermeld, maar uitsluitend de namen van de betreffende kustgemeenten. In DUIJM & KRUSEMAN (1983) werden verspreidingskaartjes gepubliceerd, voor een groot deel gebaseerd op Belgische, maar ook buitenlandse museumkollekties. Voor zover relevant, werden ook deze gegevens in het overzicht van oude waarnemingen opgenomen.

Bij alle oude waarnemingen wordt in de volgende bespreking tussen haakjes - indien bekend - een jaartal opgegeven. Zoniet wordt verwezen naar een tijdsperiode ('DSL' voor de periode waarin de Selys-Lonchamps actief was) of naar de publikaties van 'GG' (GOETGHEBUER 1953) of 'D&K' (DUIJM & KRUSEMAN 1983).

Zuidelijk spitskopje (*Conocephalus discolor*)

Periode vóór 1930 : De Panne, 2 juv. (DSL)

Periode na 1930 : Westhockreservaat (verschillende plaatsen); duinen tussen Middelkerke en Raversijde (Duinenweg t.h.v. Wilskerke, zeereep t.h.v. kilometerpaal 24); duinen Bredene (zeereep t.h.v. wijk 'Turkije' en t.h.v. OLV ter Duinen-kapel).

De noordelijke areaalgrens van deze soort loopt door ons land. Deze sprinkhaan is enkel gekend van de kustduinen en het extreme zuiden van het land (Gaume) waar de soort voorkomt in kalkgrasland en wegbermen. Een voldoende warm makroklimaat (met beperkt aantal vorstdagen?) en een warm mikroklimaat lijken essentieel voor het voorkomen van de soort. In de duinen kan de soort aangetroffen worden in uiteenlopende biotopen : hoge zeggevegetaties (Westhoek), tussen hoog gras langs paden (Konijnenpad Westhoek), in de zeereepduinen (zelfs aan de strandzijde) tussen Helmgras en Biestarwegras (Bredene, Raversijde), in verruigde (ruderales) graslanden. Het Zuidelijk spitskopje is een weinig opvallende soort die zich steeds schuil houdt in de vegetatie. De eieren worden afgezet in de stengels van biezen, zeggen en wellicht ook Helmgras. In de gebieden waar de soort (nog) voorkomt zou bij de uitvoering van een maaibeheer met deze soort rekening moeten worden gehouden. Opeenvolgende warme zomers (zoals de afgelopen drie jaar) zouden kunnen leiden tot een noordwaartse areaaluitbreiding langs onze kust. Het Zuidelijk spitskopje heeft ontwikkelde vleugels en beschikt wellicht over een zeker dispersievermogen. Merkwaardig is dat deze soort tot nu toe nergens is aangetroffen in het gezelschap van de volgende, zeer nauw verwante soort.

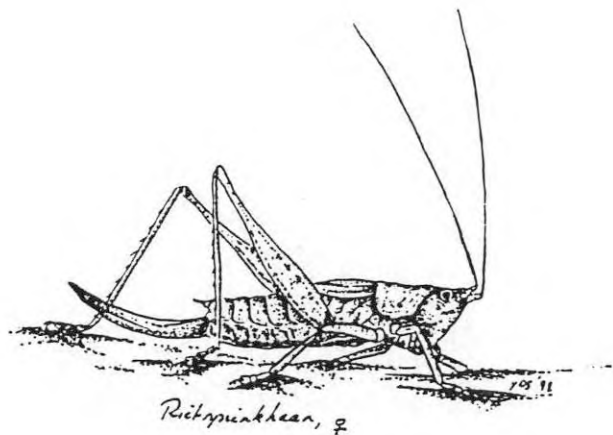
Rietsprinkhaan (*Conocephalus dorsalis*)

Periode vóór 1930 : Nieuwpoort (DSL), Oostende (DSL), Heist (DSL, 1901), Knokke (1921, 1924, 1949), Zwin (1938).

Periode na 1930 : Schorre IJzermonding, duinen Bredene, Zandpanne, Fonteintjes, Zwinbosjes, Zwinschorre.

De Rietsprinkhaan lijkt zeer sterk op het Zuidelijk spitskopje, maar de vleugels zijn meestal niet volledig ontwikkeld. Deze soort heeft ook een meer

uitgesproken voorkeur voor vochtige milieus. In Vlaanderen is de soort vrijwel in alle moerasgebieden aanwezig; in de polders is ze ook talrijk te vinden in de oevervegetatie langs grachten en sloten. Uitzonderlijk is de soort in de duinen ook gevonden in meer droge milieus met Helmgras en Zandzegge (Bredene, nabij OLV ter Duinen). Het is een bekend fenomeen dat sommige ongewervelden van moerasbiotopen aan de kust ook in schijnbaar droge zeereepduinen kunnen voorkomen. Dit is wellicht enkel mogelijk vanwege de zeer hoge luchtvochtigheid aldaar. Eieren worden eveneens afgezet in stengels van biezen, russen, zeggen, riet, kale jonker... Ruigte of een rotatief maaibeheer zijn noodzakelijk om de soort te behouden. Lintvormige ruigten (bv. langs perceelsranden of sloten) zijn wellicht al voldoende. In vergelijking met de vorige soort ontwikkelen de eieren zich sneller (INGRISCH 1978); bijgevolg kan de soort zich handhaven in koelere of meer noordelijk gelegen gebieden.

Rietsprinkhaan, ♀

Wrattenbijter (*Decticus verrucivorus*)

Periode vóór 1980 : Omgeving De Panne, Nieuwpoort en Blankenberge (allen D&K); Oostende (DSL), Heist (1901), Knokke (1921).

Periode na 1980 : geen waarnemingen

In Vlaanderen is deze forse sabelsprinkhaan (3 à 4,5 cm!) wellicht uitgestorven. De vele oude waarnemingen laten vermoeden dat de soort vroeger niet zo zeldzaam was in de duinen. De laatste gedateerde waarneming vond plaats door M. Goetghebuer te Knokke (12/9/1921). Overal in West-Europa gaat de soort sterk achteruit. Uit Wallonië zijn nog slechts drie vindplaatsen gekend (kalkgrasland, heiderelikten). De sterk warmteminnende Wrattenbijter heeft in graslanden een specifieke vegetatiestructuur nodig, bestaande uit een zeer korte (< 5cm) vegetatie met afwisseling van een densere en hogere begroeiing (graspollen, dwergstruikjes), alles blootgesteld aan een warm en zonnig mikroklimaat (CHERRILL & BROWN 1990). Jonge dieren houden zich vooral op in de hogere vegetatie; adulten meer in de overgangssituaties. De korte spaarzame vegetatie is essentieel voor de eierleggende wijfjes (rijping van de ovaria), de eiafzetting en de, wellicht meest belangrijk, ontwikkeling van de eieren. De eiontwikkeling neemt in onze streken zelfs twee jaar in beslag (INGRISCH 1978) als gevolg van de minder optimale klimatologische omstandigheden, vergeleken met Zuid Europese landen. Over de habitatvoorkeur van de Wrattenbijter in de duinen hebben we enkel het raden. Vermoedelijk was het een typische soort van het matig tot vrij intensief begraasde binnenduingebied. De begrazingsdruk mocht wellicht ook niet te groot zijn om een zekere variatie in de vegetatiestructuur te kunnen behouden; ofwel waren Kruiwilgvegetaties en Duinroosjes al voldoende als beschutting. Extensief begraasde duingraslanden, in combinatie met intensieve konijnenbegrazing, vormde mogelijk eveneens een geschikt milieu voor de soort. Wellicht konden ook randen van akkertjes in het binnenduingebied worden benut, zolang de afwisseling er maar was van zeer open vegetatie of kale bodem en een hogere, meer gesloten vegetatie. Met het verdwijnen van de traditionele landbouwpraktijken in de duinen is blijkbaar ook de Wrattenbijter verdwenen, ondanks het behoud van kleinschalige begrazing door konijnen. Mogelijk is het uitsterven van de Wrattenbijter bespoedigd door minder gunstige makroklimatologische omstandigheden, zoals de opeenvolging van enkele natte en koele zomers.

Struiksprinkhaan (*Leptophyes punctatissima*)

Periode vóór 1980 : geen waarnemingen

Periode na 1980 : Bray-dunes, Westhoek, Cabourg, Oosthoekduinen, Similiduin, Centrum Oostduinkerke-bad.

Deze struikbewonende soort wordt slechts bij toeval opgemerkt of dient actief uit bomen te worden geschud. De zang is met het blote oor nauwelijks te horen. Wellicht is de soort daarom algemener dan het aantal waarnemingen in Vlaanderen momenteel zou doen vermoeden. Met de toenemende verbossing van de duinen is deze soort tijdens de laatste decennia wellicht toegenomen. Het is daarom opvallend dat de Struiksprinkhaan nog niet is aangetroffen aan de Middenkust en de Oostkust.

Eieren worden afgezet in takjes en tussen schors. Dit draagt er toe bij dat deze sprinkhaan wellicht regelmatig met tuinplanten en via houttransport wordt verspreid. Natuurlijke dispersie verloopt moeilijk vermits de soort niet kan vliegen.

Boomsprinkhaan (*Meconema thalassinum*)

Periode vóór 1980 : De Panne, Nieuwpoort, Oostende, Heist (allen GG)

Periode na 1980 : duinbossen De Haan, Zwinbosjes

Deze soort heeft een vergelijkbare biotoopkeuze als de vorige soort, maar is gewoonlijk algemener dank zij een goed vliegvermogen. Ze wordt ook vaker in tuinen en langs wegen aangetroffen. De Boomsprinkhaan is duidelijk nog onderbemonsterd aan de Belgische kust. Een goede techniek om Boomsprinkhanen te inventariseren is het schudden of kloppen van takken (vooral Eik en Hazelaar). Gemakkelijker is het om platgereden verkeersslachtoffers te noteren waar wegen met bomenrijen of een bosrand zijn afgezoomd. Ze komen ook op licht af.

Greppelsprinkhaan (*Metriopectera roeseli*)

Periode vóór 1980 : Blankenberge (± 1880), Heist (1901, 1904)

Periode na 1980 : Groenendijk, Warandeduinen, duinrand tussen Bredene en De Haan, Fonteintjes (Graaf Jans-dijk), Zwinbosjes, Zwin (Internationale dijk en hoge schorre)

Het verspreidingspatroon van deze sabelsprinkhaan is in België erg disjunct. De soort is vrij gewoon in Noord-West-Vlaanderen (vooral het poldergebied rond het Zwin) en de Gaume-streek. Elders komen slechts geïsoleerde, meestal kleine populaties voor. In het kustgebied wordt de soort ten zuiden van Oostende nog slechts zelden aangetroffen. Ruige, meestal vochtige graslandvegetaties, in het bijzonder slootkanten, wegbermen en dijken, vormen het typische biotoop van deze soort. De Greppelsprinkhaan is eigenlijk meer een soort van de overgang duin-polder dan een echte duinsoort. Eieren worden eveneens in plantestengels afgezet en de ontwikkeling van de eieren kan één of twee jaar in beslag nemen. Voor deze soort is de aanwezigheid van ruigte dus essentieel. Slechts bij hoge uitzondering komen makroptere exemplaren van deze soort voor. Het is evenwel niet duidelijk of deze ook effectief kunnen vliegen.

Duinsabelsprinkhaan (*Platycleis albopunctata*)

Periode vóór 1980 : De Panne (DSL), Nieuwpoort (1913), Oostende (< 1841, DSL), Blankenberge (1938), Heist (1901), Knokke (1919)

Periode na 1980 : Bray-Dunes, Westhoekreservaat, Oosthoekduinen, Houtsaegerduinen, Doornpanne, duingebied Hoge Blekker, Schipgatduinen, Zeebermduinen, Astridpanne, Plaatsduinen, Groenendijk, Similiduinen, Brandaris (Nieuwpoort), Warandeduinen, duinen tussen Middelkerke en Raversijde, Fort Napoleon (Oostende), duinen te Bredene (nabij 'Turkije' en nabij 'OLV ter duinen'), Zandpanne, Zwinbosjes.

Deze vaalbruine sabelsprinkhaan komt overal voor langs de kust behalve in de gemeenten Heist, Zeebrugge, Blankenberge en Wenduine waar de kuststrook zeer smal is. Vooral aan de Westkust kan de soort plaatselijk talrijk optreden; dit is om onduidelijke redenen veel minder het geval aan de Oostkust. In België is de Duinsabelsprinkhaan recent enkel waargenomen aan de kust en in de

kalkgraslandstreek in Wallonië. Het is, nationaal gezien, dus een zeldzame soort. In de duinen bewoont deze sprinkhaan vooral Helmgrasvegetaties (behalve de strandzijde van de zeeerduinen) en alle soorten droog ruderaal grasland en ruigten.

Eieren worden afgezet in dood hout, in plantestengels, tussen de vegetatie of in de grond. Korte vluchten van enkele meter worden met groot gemak afgelegd.

Grote groene sabelsprinkhaan (*Tettigonia viridissima*)

Periode vóór 1980 : Oostende (DSL), Heist (1901), Knokke (1905, 1921).

Periode na 1980 : Bray-Dunes, Westhoekreservaat, Cabourgduinen, Oosthoekduinen, Houtsaegerduinen, Doornpanne, Zeebermduinen, Plaatsduinen, Groenendijk, Similiduinen, Schorredijk IJzermonding, Sint-Laureinsduinen, Warandeduinen, Camping Crocodile (Middelkerke), duinen tussen Middelkerke en Raversijde, duinen te Bredene (ter hoogte van 'Turkije' en 'OLV ter duinen'), Zandpanne, Fonteintjes, Zwinbosjes, Zeeerduinen Zwin.

De grootste en meest luidruchtige sabelsprinkhaan van ons land is tevens de meest algemene sabelsprinkhaan, ontegensprekelijk ook aan de kust. Een braamstruik, een haag of ruige wegberm zijn al voldoende om deze zeer mobiele soort aan te treffen. Alleen korte open vegetaties worden gemeden. Met het verdwijnen van de oude landbouwgebruiken in de duinen heeft verruiging en struweelvorming wellicht gezorgd voor een drastische toename van de soort. Indikatief zijn in elk geval het gering aantal oude waarnemingen. De eieren worden afgezet in de bodem.

Veldkrekkel (*Gryllus campestris*)

Periode vóór 1980 : Omgeving Nieuwpoort (D&K)

Periode na 1980 : geen waarnemingen

In de loop van deze eeuw is de Veldkrekkel in België en gans West-Europa drastisch achteruit gegaan. Momenteel komen alleen nog in de oostelijke Kempen behoorlijke populaties van deze soort voor op warme en zonnige plekken in heidegebieden. Meestal is de begroeiing zeer kort met een overgang naar iets hogere vegetatie (beschutting). De onvolwassen dieren overwinteren in een zelfgemaakt holletje die ook door de volwassen krekels als schuilplaats wordt benut. Het mikroklimaat is van kapitaal belang : zeer warm, zonnig, beschut. In de duinen had de Veldkrekkel wellicht een gelijkaardige biotoopkeuze als de Wrattenbijter. Het verdwijnen van zijn typisch biotoop, eventueel gekombineerd met makroklimatologische veranderingen, heeft de soort doen uitsterven. In tegenstelling tot de meeste overige sprinkhanen zijn de adulten in het voorjaar actief.

Huiskrekkel (*Acheta domesticus*)

Periode vóór 1980 : Oostende (1950)

Periode na 1980 : Bredene (woning Yves De Saedeleer), Zandpanne (bodemval!), Zeebrugge (hospitaal).

Deze krekkel wordt vrijwel uitsluitend in gebouwen aangetroffen, maar de vangst in een bodemval in de Zandpanne bewijst dat deze dieren zich ook tijdelijk vrij in de natuur kunnen handhaven. Dispersie kan ook optreden via transport van afval of allerlei goederen. Overigens is het een soort met nog sterk onderschatte verspreiding in ons land.

Veenmol (*Gryllotalpa gryllotalpa*)

Periode vóór 1980 : geen waarnemingen

Periode na 1980 : Zwinbosjes, één exemplaar gehoord op 19 en 25/5/86 tijdens nachtvlindervangsten (aangetrokken door licht ?)(Patrick Lust). Duinen tussen De Haan en Wenduine, één exemplaar gefotografeerd in de snavel van een Hop (med. Y. De Saedeleer).

Dit spektakulaire dier wordt verondersteld zeldzaam te zijn in Vlaanderen. Gezien de grotendeels ondergrondse levenswijze is dit mogelijk een onderschatting. Algemeen wordt aangenomen dat moestuinen en tuinbouwgronden de laatste refugia vormen voor de Veenmol, liefst op iets vochtige bodems. Volwassen dieren kunnen goed vliegen en dit maakt het niet evident om op basis van de waarneming van één dier te besluiten tot het bestaan van een plaatselijke populatie. De mannetjes tsjirpen 's avonds en 's nachts en doen daarbij enigszins denken aan het geluid van de Nachtzwaluw.

Zeggedoorntje (*Tetrix subulata*)

Periode vóór 1980 : Heist (1901)

Periode na 1980 : geen waarnemingen

Deze doornsprinkhaan leeft in allerlei moerasvegetaties (meestal zeggen) en is wijdverbreid in België, doch zeldzamer in Vlaanderen, vooral in het westen. De soort kan gemakkelijk worden verward met het zeer verwante Zanddoorntje, een typische duinsoort. In Heist zijn momenteel geen geschikte gebieden meer aanwezig voor het Zeggedoorntje. Op kaarten uit de vorige eeuw zijn er evenwel duidelijk moerassige terreinen te zien op de overgang naar de polders (nu bebouwd). Elders aan onze kust zou het Zeggedoorntje misschien nog kunnen verwacht worden in het Westhoekreservaat en in de Fonteintjes. Meldingen uit dit laatste gebied door J. Vangompel konden niet worden bevestigd en worden hier onder voorbehoud genoteerd. Het Zeggedoorntje beschikt net als de volgende soort over een vrij goed vliegvermogen.

Zanddoortje (*Tetrix ceperoi*)

Periode vóór 1980 : De Panne (1930,1935), Koksijde (1937), Heist (1909).

Periode na 1980 : Bray-Dunes, Westhoekreservaat, Plaatsduinen, Complex Zeebermduinen (Ter Yde), oostrand Hannecartbos, Bredene, Zandpanne, Fonteintjes, Zwinbosjes en Kleine vlakte.

Schaars begroeide, natte duinpannen of zeer open zeggevegetaties (gemaaid!) zijn het typische biotoop van deze doornsprinkhaan. Mits wat zoekwerk kunnen ze er meestal in groot aantallen worden aangetroffen. Ze leven vooral van algen op de bodem. Buiten de kustduinen is het Zanddoortje extreem zeldzaam in België. Het behoud van natte pioniersituaties in onze duingebieden is essentieel voor het voortbestaan van de soort.

Gewoon doortje (*Tetrix undulata*)

Periode vóór 1980 : De Panne (1935), Knokke (1948)

Periode na 1980 : Westhoekreservaat, Plaatsduinen, Complex Zeebermduinen (Ter Yde), oostrand Hannecartbos, Zandpanne, Zwinbosjes

Ook deze sprinkhaan vergt gericht zoekwerk. Zowel natte als droge situaties en onbegroeide of dichte en hoge vegetaties met of zonder schaduw worden ingepalmd. Ook in tuinen kan de soort aangetroffen worden. Het Gewoon doortje is dan ook één van de meest algemene sprinkhanen van het land. Ongetwijfeld moet ze ook in de duinen veel meer voorkomen dan tot nu toe gekend is. Vaak kan ze in het gezelschap van het Zanddoortje worden aangetroffen. Het is de enige soort die ook in bossen voorkomt tussen bladeren, in greppels of op paden.

Kustsprinkhaan (*Chorthippus albomarginatus*)

Periode vóór 1980 : De Panne (DSL), Koksijde (1953), Nieuwpoort (DSL), Oostende (DSL), Blankenberge (DSL), Heist (1901), Knokke (1921,1938,1949,1951).

Periode na 1980 : Westhoekreservaat, Houtsaegerduinen, Plaatsduinen, Groenendijk, schorredijk IJzermonding, Schuddebeurze, Zandpanne, Fonteintjes, Zwinbosjes en Kleine Vlakte, hoge schorre en Internationale dijk Zwin, rand golfsterrein Knokke-Heist

Buiten de kustduinen is deze veldsprinkhaan erg zeldzaam in België en beperkt tot enkele vochtige graslanden in de Kempen. In de duinen is de soort eerder eurytoop : ze komt zowel in droge als natte en in middelmatig hoge tot korte graslanden voor. Er zijn evenwel geen waarnemingen bekend uit helmduin, zeer korte of zeer hoge vegetatietypes. Eieren worden laag tussen de vegetatie afgezet. Vandaar wellicht dat de soort duidelijk meer voorkomt in wat ruigere vegetaties dan in gemaaide of kort begraasde graslanden.

Ratelaar (*Chorthippus biguttulus*)

Periode vóór 1980 : De Panne (DSL), Nieuwpoort (1945), Oostende (DSL), Blankenberge (DSL), Heist (GG), Knokke (1921,1949,1950,1953), Westende (1973), Middelkerke (1967).

Periode na 1980 : Bray-Dunes, Westhoekreservaat, Oosthoekduinen, Houtsaegerduinen, duinen Hoge Blekker, Doornpanne, Schipgatduinen, Zeebermduinen en omgeving Ter Yde, Astridpark, Plaatsduinen, Groenendijk, Similidduinen, duinen en schorredijk IJzermonding, Brandaris (Nieuwpoort), Schuddebeurze, Sint-Laureinsduinen, Warandeduinen, duinen tussen Middelkerke en Raversijde, duinen Bredene (t.h.v. 'Turkije' en 'OLV ter duinen'), duinen tussen De Haan en Bredene, Zandpanne, Fonteintjes, Gen. Willemspark, Zwinbosjes, Internationale Dijk Zwin.

De Ratelaar is ongetwijfeld de meest algemene sprinkhaan van de Belgische kust. Allerlei grazige biotopen worden bevolkt, behalve de zeeoepduinen en bijna onbegroeide situaties. In Midden-België is de soort daarentegen behoorlijk schaars. Eieren worden zowel in de bodem als laag tussen de vegetatie afgezet. Korte sprongvluchten worden met groot gemak uitgevoerd.

Bruine sprinkhaan (*Chorthippus brunneus*)

Periode vóór 1980 : Oostende (DSL), Blankenberge (DSL), Knokke (GG 1953).

Periode na 1980 : Westhoekreservaat, Oosthoekduinen, Noordduinen, Groenendijk, Zandpanne, Zwinbosjes en Kleine vlakte, 'Heist' (1981).

In de provincie West-Vlaanderen is deze veldsprinkhaan niet zo algemeen en beperkt tot enkele, meestal droge en warme plekken. Ook in de duinen wordt de soort vooral aangetroffen op de meest xerotherme plaatsen, vaak weinig begroeide milieus. De soort kan goed vliegen en is daardoor ook wel eens in ander biotopen waargenomen. Het is merkwaardig dat de Bruine sprinkhaan elders in België niet alleen veel algemener is, maar tevens ook in vochtige en meer ruige graslandvegetaties voorkomt. Zoals bij het merendeel van de veldsprinkhanen worden de eieren bij voorkeur in de bodem afgezet.

Snortikker (*Chorthippus mollis*)

Periode vóór 1980 : één (dubieuze?) waarneming te Knokke (D&K)

Periode na 1980 : niet met zekerheid vastgesteld

Deze zeldzame veldsprinkhaan kan enkel met zekerheid worden geïdentificeerd op basis van de zang die bestaat uit een onmiskenbare opeenvolging van snorrende en tikkende geluiden. Het voorkomen van de Snortikker in de duinen is niet onwaarschijnlijk, vermits het een typische soort is voor zandige, warme, zonnige en kort begroeide terreinen. Bovendien is de soort op verschillende plaatsen langs de Nederlandse kust aanwezig. De meeste Vlaamse vindplaatsen zijn gelegen in de Kempen.

Krasser (*Chorthippus parallelus*)

Periode vóór 1980 : Nieuwpoort (1955), Blankenberge (1956), Heist (1901), Knokke (1938).

Periode na 1980 : Westhoekreservaat, Calmeynbos, Oosthoekduinen, Mariapark-Plaatsduinen, Groenendijk, Hannecartbos, Similiduinen, schorredijk IJzermonding, Sint-Laureinsduinen, Schuddebeurze, Warandeduinen, duinen tussen Middelkerke en Raversijde, Bredene ('Turkije'), duinen tussen Bredene en De Haan, Zandpanne, Fonteintjes, Zwinbosjes en Kleine vlakte, Internationale dijk Zwin, Koningsbos.

De Krasser of Kortvleugelsprinkhaan is de meest algemene sprinkhaan van het land. In de duinen legt ze evenwel de duimen voor de Ratelaar. Opvallend is het lager aantal waarnemingen aan de Westkust. Matig vochtige tot niet extreem droge graslandvegetaties vormen een geschikt milieu voor de Krasser op voorwaarde dat de vegetatie noch hoog, noch zeer kort is.

Moerassprinkhaan (*Mecostethus grossus*)

Periode vóór 1980 : Heist (GG 1953).

Periode na 1980 : geen waarnemingen.

De opvallende Moerassprinkhaan komt voor in allerlei eutrofe en mesotrofe moerassige biotopen met niet te hoge vegetatie. De enige waarneming te Heist is wellicht afkomstig van hetzelfde gebied waar ook het Zeggedoorntje is waargenomen. Deze moerassige terreinen op de duin-polder overgang zijn nu allen bebouwd en de soort wordt nu als uitgestorven beschouwd aan de kust.

Knopsrietje (*Myrmeleotettix maculatus*)

Periode vóór 1980 : De Panne (1949), Oostende (DSL), Heist (1901), Knokke (1938,1949).

Periode na 1980 : Bray-Dunes, Westhoekreservaat, Oosthoekduinen, Houtsaegerduinen, Schipgatduinen, Plaatsduinen, Doornpanne, Zeebermduinen en 'Duinpark' nabij Ter Yde, Groenendijk, duinen nabij IJzermonding, Warandeduinen, duinen Bredene nabij OLV-ter-duinen, Zandpanne, Groenpleinduinen, Zwinbosjes.

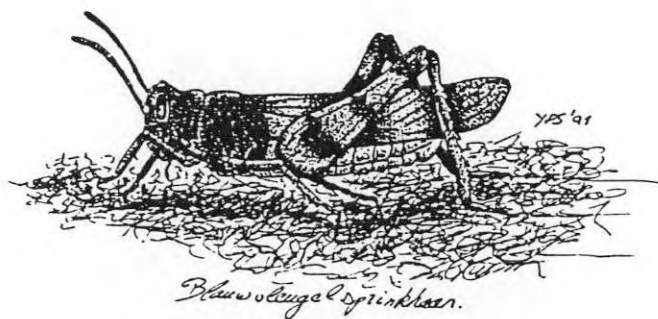
Stabiele zandige bodems met weinig tot zeer schaarse begroeiing en een warm en zonnig mikroklimaat zijn essentiële kenmerken van het biotoop van het Knopsprietje. Plaatselijk is dit kleine veldsprinkhaantje niet zeldzaam in de duinen. In het binnenland is het meestal te vinden in heidegebieden.

Blauwvleugelsprinkhaan (*Oedipoda caerulea*)

Periode vóór 1980 : De Panne (DSL, 1935, 1947), Oostende (DSL), De Haan (1925), Wenduine (1960), Blankenberge (1878, 1909), Heist (1901), Knokke (1921, 1933).

Periode na 1980 : Bray-Dunes, Westhoekreservaat, Oosthoekduinen, Houtsaegerduinen, duinen Hoge Blekker, Doornpanne, Plaatsduinen, Zandpanne, Zwinbosjes.

De bekende Blauwvleugel komt in hetzelfde biotoop voor als de vorige soort, alleen heeft het een grotere oppervlakte nodig. Met uitzondering van wat mosvegetaties is de bodem vaak totaal onbegroeid. De soort is zeer mobiel. Bij ongunstige weeromstandigheden zoeken de dieren wellicht een schuilplaats tussen naburige begroeiing. In een Belgische kontekst vormen de kustduinen een belangrijk refugium voor de Blauwvleugel. Net zoals bij vele insectenpopulaties het geval is, kunnen de densiteiten erg variëren van jaar tot jaar, vermoedelijk gekorreleerd met de weersomstandigheden in het voorjaar en de zomer.

Wekkertje (*Omocestus viridulus*)

Periode vóór 1980 : De Panne (geen datum bekend)

Periode na 1980 : niet met zekerheid waargenomen

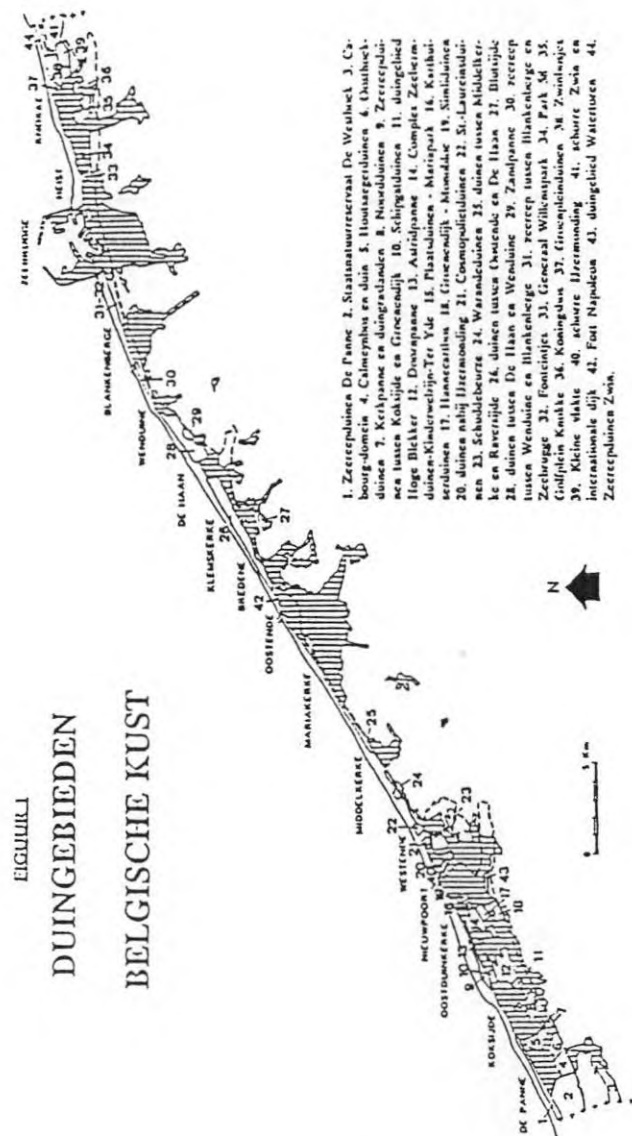
Hoewel deze sprinkhaan algemeen is in Zuid-België, is de soort veel minder algemeen in Vlaanderen, in het bijzonder in het westelijk gedeelte. Recente meldingen (o.a. Oosthoekduinen, Zandpanne en Zwinbosjes) zijn gebaseerd op zichtwaarnemingen en bewijsmateriaal was niet beschikbaar. Aangezien het Wekkertje, zonder waarneming van het geluid, gemakkelijk verward zou kunnen worden met groene kleurvarianten van de Ratelaar is bevestiging van het voorkomen van deze soort aan de kust vooralsnog niet mogelijk. Het Wekkertje verkiest niet te kort en meestal droog grasland. Eieren worden laag tussen de vegetatie afgezet.

Negertje (*Omocestus rufipes*)

Periode vóór 1980 : Heist (D.&K)

Periode na 1980 : Zwinbosjes, 1 mannetje op 22/09/1986 (P. Lust)

Elders in België is het onmiskenbare Negertje beperkt tot heidegebieden en kalkgraslanden. Afwisseling van korte vegetatie met patches hoger grasland en een warm mikroklimaat zijn noodzakelijk. Wellicht kan het Negertje ook als een relictsoort worden beschouwd van de vroegere, matig intensief begraasde duingraslanden. Vergeleken met de Wrattenbijter en de Veldkrekel kan deze sprinkhaan echter ook vaker aangetroffen worden in de overgangszone naar een meer dichte en hoge vegetatie met struweel. Onderzoek is dringend gewenst naar het aktueel voorkomen van het Negertje in de Zwinbosjes en naar eventueel passende beheersmaatregelen.

1. Zeezerepduinen De Panne 2. Staatsnatuurreservaat De Westhoek 3. Ca-
bourg-domein 4. Calmezynus en duin 5. Houtzerepduinen 6. Duinbeek-
duinen 7. Kerkpanne en duingraden 8. Noordduinen 9. Zeezerepdui-
nen tussen Koksloot en Grootduin 10. Schippanne 11. duingebied
Hoge Blikker 12. Duwpanne 13. Aardpanne 14. Complex Zee-
duinen-Kluiswelpen-Ter Yde 15. Plaatsduinen - Marispark 16. Karthui-
serduinen 17. Houtzerepduinen 18. Grootduin - Nieuwduin 19. Simulduin-
nen 20. duinen nabij IJzermond 21. Coningsduinen 22. St.-Laurin-
ne 23. Schuibebeurte 24. Warandduinen 25. duinen tussen Koksloot-
ke en Raverijde 26. duinen tussen Oosthoek en De IJzer 27. Blauw-
duin 28. duinen tussen De IJzer en Wambine 29. Zandpanne 30. zerep
tussen Wambine en Blankenberge 31. zerep tussen Blankenberge en
Zeebrugge 32. Fonteinjes 33. Grootaal Willemspark 34. Park M. 35.
Grootduin Knokke 36. Koningduin 37. Grootduin 38. Zwinbosjes
39. Kleine vlakte 40. schorre IJzermond 41. schorre Zwina en
Internationale dijk 42. Fort Napoëus 43. duingebied Waterduin 44.
Zeezerepduinen Zwin.

OVERZICHT PER DUINGEBIED

FIGUUR 1 geeft een overzicht van de verschillende duingebieden langs de Belgische kust (gebaseerd op de kaart gepubliceerd in Natuurreservaten 8/2). In TABEL 2 wordt aangeduid welke soorten sprinkhanen de laatste 10 jaar in de verschillende duingebieden zijn aangetroffen. Hieruit blijkt duidelijk de rijkdom van de Zwinbosjes, het staatsnatuurreservaat de Westhoek en de Zandpanne met resp. 15, 12 en 11 soorten. De meeste overige duingebieden werden evenwel nog maar oppervlakkig onderzocht en van sommigen werden zelfs nog geen sprinkhanen gemeld. Deze TABEL 2 geeft een goed idee waar aanvullend sprinkhanenonderzoek nog kan verricht worden. Soorten als de Grote groene sabelsprinkhanen en de Ratelaar komen allicht in elk gebied voor.

BESLUIT

Ondanks het proces van gestadige ekologische degradatie die de Belgische kustduinen sinds het begin van deze eeuw hebben ondergaan, kan de sprinkhanenfauna tot op de dag van vandaag nog opvallend rijk genoemd worden. Eén van de redenen is dat insectenpopulaties zich vaak jarenlang kunnen instandhouden in geïsoleerde gebieden. Het probleem van de verdroging van de duinen is verder niet direkt van zo'n kapitaal belang geweest vermits de meeste soorten het juist van droge en warme omstandigheden moeten hebben. Konijnenbegrazing en een vrij intensieve betreding door het toerisme hebben gezorgd dat op vele plaatsen geschikte milieutypes min of meer behouden konden blijven voor de meest xerofiele soorten. Door de toenemende verruiging en struweelvorming in onze duinen konden enkele (algemenere) soorten zich wellicht zelfs uitbreiden (o.a. Kustsprinkhaan, Krasser, Grote groene sabelsprinkhaan...). Dichte, ondoordringbare struwelen of bos zijn evenwel voor sprinkhanen oninteressant.

Vanuit natuurbehoudsoogpunt verblijven in de versnipperde Belgische kustduinen belangrijke metapopulaties van Zuidelijk spitskopje, Duinsabelsprinkhaan, Zanddoortje, Kustsprinkhaan en in mindere mate Greppelsprinkhaan, Knopsprietje, Blauwvleugel en Negertje. Aan deze lijst zal in de toekomst mogelijk nog de Snortikker kunnen worden toegevoegd. Op korte termijn moet wellicht enkel het Negertje beschouwd worden als een voor de duinen met uitsterven bedreigde soort. Openmaken van dichte

struweelbegroeiingen en het herstel van een extensief tot matig intensief grasbeheer in de Zwinbosjes is wellicht urgent om de soort nog te redden. Een grote variatie aan open mos- en zandduin, kortbegraste en meer halfopen grasland met ruigere zomen (en alle mogelijke overgangen daartussen) zal ook de meeste andere sprinkhanen voldoening schenken. Helaas zijn kwetsbare soorten als de zeldzame Wrattenbijter en de Veldkrekel wellicht reeds onherroepelijk uitgestorven.

Eén van de unieke eigenschappen van de kustduinen als milieutype zijn de bijzondere klimatologische condities die er heersen. Er valt relatief weinig regen, er is veel zon, de zandbodems warmen snel op, het reliëf zorgt voor beschutting tegen wind. Deze xerotherme omstandigheden zijn essentieel voor tal van gespecialiseerde organismen (vele insecten bijvoorbeeld). Door verruiging en struweel- en bosvorming is een groot deel van deze unieke eigenschap van de duinen verloren gegaan. Juist de relictplaatsen, waar deze eigenschap wel nog aanwezig is, staan vaak onder extra druk van het massatoerisme. Verstoring, degradatie of uniformisering van het habitat zijn plaatselijk het gevolg. Voor de sprinkhanen van de zeer open, weinig begroeide milieus (Blauwvleugel, Snortikker, Knopsprietje, Bruine sprinkhaan) dient gestreefd naar een soort dynamisch evenwicht tussen primaire duinfixatie en intensieve begrazing of betreding. Vooral de populaties Blauwvleugel aan de kust verdienen speciale aandacht.

In de natte duindepressies vinden we heel wat minder gespecialiseerde sprinkhanen. Weinig begroeide milieus zijn essentieel voor het Zanddoortje en ook hier dient dus dichtgroeien met struweel te worden vermeden als dit soort pioniersituaties zich niet op natuurlijke wijze zouden vormen door bijvoorbeeld langdurige inundaties of uitstuiving van duinpannen. De enige sprinkhanen die exclusief aan natte ruigten of hooilanden zijn gebonden (Moerassprinkhaan en Zeggedoortje) zijn wellicht uitgestorven in de duinen. We zijn evenwel slecht ingelicht over hun vroegere verspreiding in het duingebied en mogelijk zijn deze soorten altijd zeer schaars geweest. Bovendien zijn het ook geen specifieke duinsoorten.

Eén van de besluiten van deze bijdrage is verder dat ook rommelig, geruderaliseerd primair duin wel degelijk interessant en waardevol kan zijn door bijvoorbeeld het voorkomen van het zeldzame Zuidelijke spitskopje of de Duinsabelsprinkhaan.

DANKWOORD

Een bijzonder woord van dank dient gericht aan personen die bijkomende verspreidingsgegevens van sprinkhanen verstrekten : S. Brinckman, Y. De Saedeleer, P. Lust, J. Vangompel.

REFERENTIES

CHERILL, A.J. & BROWN, V.K., 1990. The habitat requirements of adults of the Wart-biter *Decticus verrucivorus* (L.) (Orthoptera : Tettigoniidae) in Southern England. *Biological Conservation* 53 : 145-157.

DECLER, K.; DEVRIESE, R. & HOFMANS, K., 1989. Sprinkhanen : met sprongen achteruit ! Aangepast beheer is mogelijk. *Natuurreservaten* 11 (4) : 27-31.

DEVRIESE, H., 1988. Saltatoria Belgica. Voorlopige verspreidingsatlas van de sprinkhanen en krekels van België. Kon. Belg. Inst. voor Natuurwet., Brussel, 85 pp.

DUIJM, M. & KRUSEMAN, G., 1983. De krekels en sprinkhanen in de Benelux. Kon. Ned. Natuurhist. Ver., Amsterdam, uitgave 34, 186 pp.

GOETGHEBUER, M., 1953. Catalogue des Orthoptères observés en Belgique. *Bull. et Ann. Soc. Entom. de Belgique* 89 : 135-145.

INGRISCH, S., 1978. Untersuchungen zum Einfluss von Temperatur und Feuchtigkeit auf die Embryogenese einiger mitteleuropäischer Laubheuschrecken (Orthoptera : Tettigoniidae). *Zoologische Beiträge* 25(3) : 343-364.

Kris DECLER,
Rijksuniversiteit Gent, Laboratorium voor Ekologie der Dieren, Zoögeografie en Natuurbehoud, K.L. Ledeganckstraat 35, 9000 Gent.

Hendrik DEVRIESE,
Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, 1040 Brussel.

	CONO DISC	CONO DORS	LEPT PUNC	MECO THAL	METR ROES	PLAT ALBO	TETT VIRI	GRYL GRYL	TETR CEPE	TETR UNDU	CHOR ALBO	CHOR BIGU	CHOR BRUN	CHOR PARA	MYRM MACU	OEDI CAER	OMOC RUF1
1																	
2	*		*			*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	
3			*			*	*										
4													*				
5						*	*				*	*			*	*	
6			*			*	*				*	*	*	*	*	*	
7													*				
8																	
9																	
10						*						*			*		
11						*						*				*	
12						*	*					*			*	*	
13						*						*					
14						*	*		*	*		*			*		
15						*	*		*	*	*	*		*	*	*	
16																	
17													*				
18				*	*	*	*				*	*	*	*	*		
19			*			*	*					*		*			
20						*	*				*	*		*	*		
21																	
22							*							*			
23											*	*		*			
24				*	*	*	*				*	*		*	*		
25	*					*	*				*	*		*	*		
26	*	*		*	*	*	*		*		*	*		*	*		
27																	

NATUURHISTORISCH

NATUURHISTORISCH

	CONO DISC	CONO DORS	LEPT PUNC	MECO THAL	METR ROES	PLAT ALBO	TETT VIRI	GRYL GRYL	TETR CEPE	TETR UNDU	CHOR ALBO	CHOR BIGU	CHOR BRUN	CHOR PARA	MYRM MACU	OEDI CAER	OMOC RUF1
28				*				*									
29		*				*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*
30																	
31																	
32		*			*		*		*		*	*		*			
33												*					
34																	
35											*						
36														*			
37															*		
38		*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
39								*			*		*	*			
40		*															
41		*			*						*						
42						*											
43																	
44						*	*										

NATUURHISTORISCH

NATUURHISTORISCH

TABEL 2

(Voorlopig) overzicht van de sprinkhanenfauna in de verschillende duingebieden.

1. Zeereepduinen De Panne 2. Staatsnatuureservaat De Westhoek 3. Cabourg-domein 4. Calmeynbos en duin 5. Houtsaegeerduinen 6. Oosthoekduinen 7. Kerkpanne en duingraslanden 8. Noordduinen 9. Zeereepduinen tussen Koksijde en Groenendijk 10. Schipgatduinen 11. duingebied Hoge Blekker 12. Doornpanne 13. Astridpanne 14. Complex Zeebermduinen-Kinderwelzijn-Ter Yde 15. Plaatsduinen - Mariapark 16. Karthuiserduinen 17. Hannecartbos 18. Groenendijk - Monobloc 19. Simluiduinen 20. duinen nabij IJzermondung 21. Cosmopolieduinen 22. St.-Laureinsduinen 23. Schuddebeurze 24. Warandeduinen 25. duinen tussen Middelkerke en Raversijde 26. duinen tussen Oostende en De Haan 27. Blutsijde 28. duinen tussen De Haan en Wenduine 29. Zandpanne 30. zeereep tussen Wenduine en Blankenberge 31. zeereep tussen Blankenberge en Zeebrugge 32. Fonteinjes 33. Generaal Willemspark 34. Park 58 35. Golfplein Knokke 36. Koningsbos 37. Groenpleinduinen 38. Zwinbosjes 39. Kleine vlakte 40. schorre IJzermondung 41. schorre Zwin en internationale dijk 42. Fort Napoleon 43. duingebied Watertoren 44. Zeereepduinen Zwin.

EVEN VOORSTELLEN :
DE SPRINKHANENWERKGROEP VAN DE BENELUX

Deze werkgroep werd in 1989 officieel opgericht. Ze heeft tot doel contacten tussen de verschillende sprinkhanenliefhebbers te stimuleren en onderzoek en inventarisatie aan te moedigen. In de schoot van de werkgroep wordt het Belgisch verspreidings-onderzoek gekoördineerd.

Ook in de duinen valt er nog veel inventarisatiewerk te verrichten. Misschien kunnen er zelfs nog nieuwe soorten worden aangetroffen (bv. Bramesprinkhaan of Gouden sprinkhaan). Geïnteresseerden die aan het inventarisatieproject willen meewerken kunnen waarnemingsformulieren en een bijhorende handleiding opvragen bij Hendrik Devriese of Kris Decler (adressen zie hoger).

Publikatie van een up-to-date verspreidingsatlas voor België wordt voor één van de volgende jaren in het vooruitzicht gesteld. De werkgroep geeft, in samenwerking met de Nederlandse sprinkhanen-onderzoekers de halfjaarlijkse Nieuwsbrief "Saltabel" uit. Alle geïnteresseerden kunnen hiervoor hun naam opgeven bij H. Devriese (lidmaatschap 100 fr.).

Op 23 oktober 11. organiseerde het Beschermtcomité Leefmilieu en Natuurbehoud Koksijde (BLN) samen met de Duinenwerkgroep (DWG) een debatavond rond het thema "Open ruimten aan de kust, zegen of vloek". Ondanks een interessante voetbalavond met Europese bekermatchen was de opkomst massaal. De ongeveer 200 aanwezigen, de uitgebreide perscommentaren in praktisch alle dag- en weekbladen en de ruime aandacht van Radio 2 West-vlaanderen (twee bijdragen) bewezen dat de problematiek rond de open ruimten aan de kust inderdaad brandend actueel is.

1°) Standpunten :

Wat betreft de gedetailleerde bespreking van de standpunten van elk van de debattanten verwijs ik graag naar de omstandige perscommentaren. Hier wens ik mij te beperken tot de meest typerende stellingnames.

*De natuurbehoudssector : zij is het eens met een bouwstop aan de Belgische kust met uitzondering van de vernieuwbouw en de sanering van alle illegale toestanden in de woonzones, zoals campings bvb. Het overdreven geldgevoel in de bouwsector dient beknot en een redelijk planschadestelsel op poten gezet.

*De projectontwikkelaars : logischerwijze kanten zij zich tegen een bouwstop en argumenteren dit met alle mogelijke economische en sociale dooddoeners. Eén markante uitspraak van de immo-sektor misschien : zij verklaart zich akkoord dat aan de kust buiten de bouwzones niet meer mag worden gebouwd.